

Represivne mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta

Kokić, Petra

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:514674>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Petra Kokić

REPRESIVNE MJERE ZA ZAŠTITU OSOBNIH PRAVA I DOBROBITI DJETETA

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: izv.prof.dr.sc. Barbara Preložnjak

Izjava o izvornosti

Ja Petra Kokić punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Petra Kokić

Datum predaje rada: 30.6.2024.

Veliko hvala mojoj lavici, najboljem i najvećem prijatelju, mojoj mami Gordani

Zahvaljujem svojoj mentorici izv.prof.dr.sc. Barbari Preložnjak na riječima ohrabrenja i podrške, izdvojenom vremenu, strpljivosti i trudu.

Veliko hvala svim dobrim ljudima koji su tijekom mog školovanja u mene vjerovali i hrabрили me, pogotovo u teškim trenucima kada bih bila pokazala slabost i pala na dno. Vi ste moja snaga.

Za kraj, ovaj diplomski rad posvećujem curama i dečkima CPUZ Vladimir Nazor Karlovac koji su dirnuli moje srce:

Neni, Davidu, Bruni, Janu, Damjanu, Ivanu, maloj Sari, Leici i Lei

Neka Vam ljubav životu bude nit vodilja i vjerujte u sebe kao što ja vjerujem u vas

Represivne mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta

Sažetak:

Tema ovog diplomskog rada su represivne mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta. U uvodnom dijelu ovog rada prikazuje se povijesni razvoj mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta. Nakon pregleda povijesnog razvoja mjera, prikazuje se kako su represivne mjere uređene Obiteljskim zakonom iz 2015. godine koji je uz izmjene i dopune na snazi i dan danas. U istom poglavlju prikazuju se odluke suda kojim je sud izrekao određenu represivnu mjeru te se daje kritički komentar na samo rješenje i zakonsko uređenje mjere. Nakon toga slijedi poglavlje u kojem se prikazuje ocjena Ustavnog suda RH o tome je su li redovni sudovi u pojedinom predmetu izricanjem određene represivne mjere povrijedili pravo djeteta i/ili roditelja te također slijedi komentar i kritički osvrt na odluku redovnih sudova.

Ključne riječi: povijesni razvoj mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, represivne mjere, Obiteljski zakon, sudska rješenja, analiza sudske prakse, ustavnosudska praksa, kritički osvrt, povreda prava

Repressive measures to protect the rights and well-being of the child.

Abstract:

The topic of this thesis is repressive measures to protect the rights and well-being of the child. In the introductory part of this work, the historical development of measures to protect the rights and well-being of child is presented. After reviewing the historical development of the measures, it is shown how repressive measures are regulated by the Family law from 2015, which is still in force today with amendments. In the same chapter ,the decisions of the court by which court imposed a certain repressive measure are presented, and a critical comment is given on the decision itself and regulation of the measure. This is followed by chapter in which the assessment of the Constitutional Court of the Republic of Croatia is presented on whether the regular courts in a particular case violated the rights of the child and/or parents by imposing a certain review of the decision of the regular courts.

Key words; historical development of measures to protect the rights and well-being of the child, repressive measures, Family law, court decisions, analysis of court practice, a critical review, violation of rights

SADRŽAJ:

1. Uvod	1
2. Povijesni razvoj mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta.....	2
3. Represivne mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta	5
3.1. Privremeno povjeravanje djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi	5
3.2. Zabrana približavanja djetetu	8
3.3. Oduzimanje prava na stanovanje s djetetom i povjeravanje svakodnevne skrbi o djetetu druoj osobi, udomiteljskoj obitelji i ustanovi socijalne skrbi	12
3.4. Povjeravanje djeteta s problemima u ponašanju radi pomoći u odgoju	17
3.5. Lišenje prava na roditeljsku skrb	20
4. Mjera lišenja prava na roditeljsku skrb i ustavnosudska praksa	24
5. Zaključak	28
6. Literatura	30

1. Uvod

Tema ovog diplomskog rada su represivne mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta. U represivne mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta sukladno Obiteljskom zakonu RH spadaju privremeno povjeravanje djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi, zabrana približavanja djetetu, oduzimanje prava na stanovanje s djetetom i povjeravanje svakodnevne skrbi o djetetu drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi, povjeravanje djeteta s problemima u ponašanju radi pomoći u odgoju udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi i lišenje prava na roditeljsku skrb (ObZ, NN, 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/123). Navedene mjere, odnosno represivne mjere izriču se kada su djetetova prava ili dobrobit povrijeđeni ili u slučajevima kada je prisutna ugroženost djetetove dobrobiti, prava i razvoja (Hrabar, 2022). Izricanje represivnih mjera je u nadležnosti suda te važnu ulogu u cijelom procesu imaju socijalni radnici obzirom da se mjere izriču na prijedlog Hrvatskog Zavoda za socijalni rad (u daljnjem nastavku teksta HZSR) (Hrabar, 2022). Nadalje, izricanje represivne mjere podrazumijeva izdvajanje djeteta iz obitelji te ukoliko to nije u suprotnosti s dobrobiti i najboljim interesom djeteta roditelji imaju prava na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom (Hrabar, 2023). Važno je napomenuti da namjera represivnih mjera nije degradacija i sankcioniranje roditelja nego zaštita djetetovih prava i dobrobiti (Hrabar, 2023). Sukladno tome, represivne mjere su privremene i dužnost je stručnih službi da za vrijeme trajanja mjere učine i poduzmu sve kako bi obitelj ponovno profunkcionirala i kako bi se dijete vratilo u primarnu obitelj (Hrabar, 2023).

U ovom diplomskom radu najprije će se prikazati povijesni razvoj represivnih mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta te će se u tom poglavlju osvrnuti na prve zakone koji su uređivali odnose između djece i roditelja kao što su Osnovni zakon o odnosima roditelja i djece (Službeni list FNRJ, br. 104) (u nastavku rada koristiti će se skraćenica OZORD) i Zakon o bračnim i porodičnim odnosima (NN 11/78, 27/78, 45/89, 59/90) (daljnjem nastavku također će se koristiti skraćenica ZBPO). Nadalje, osvrnuti će se na Obiteljski zakon RH iz 2015. godine i kako su represivne mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta njime uređene. Isto tako u poglavlju u kojem se prikazuje uređenje represivnih mjera Obiteljskim zakonom RH, prikazuju se i sudske odluke kojim se je pojedina represivna mjera izricala te se daje komentar na samu sudsku odluku i Obiteljski zakon. Nakon toga slijedi poglavlje u kojem će se prikazati ocjena Ustavnog suda o tome da li su redovni sudovi u pojedinom predmetu povrijedili pravo djeteta

i/ili roditelja izricanjem represivne mjere te slijedi komentar i kritički osvrt na odluku redovnih sudova.

2. Povijesni razvoj mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta

Djeca su Konvencijom o pravima djeteta usvojenom 1989. godine na generalnoj skupštini ujedinjenih naroda dobila posebni pravni status te uživaju pravnu zaštitu kako ustavnu tako i konvencijsku(Hrabar,2019). Djetetova prava vrlo su značajna te ih treba štiti pa i od roditelja koji imaju roditeljsku skrb i koji su prije svih pozvani da štite djetetova prava, ali se mogu dogoditi određene životne situacije kada roditelji ugrožavaju prava i dobrobit djeteta (Hrabar,2021). U situacijama kada roditelji ugrožavaju prava i dobrobit djeteta važna je uloga države koja kroz represivne mjere uz pomoć suda koji izriče represivne mjere štiti prava i dobrobit djeteta (Hrabar,2021). Prilikom izricanja mjere treba voditi računa o načelu razmjernosti jer se represivnim mjerama zadire u pravo na obiteljski život koji je zaštićen člankom 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i glasi „Svatko ima pravo na poštivanje svog privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja“ te konvencija jamči da se „Javna vlast neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili zaštite prava i slobode drugih“(Europska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, pročišćeni tekst, MU,18/97,6/99,14/02,13/03,9/05,1/06,2/10,13/17). Nadalje, represivne mjere razvijale su se kroz vrijeme te će u nastavku rada biti prikazan njihov razvoj od OZORD-a pa sve do Obiteljskog zakona koji je uz izmjene i dopune na snazi i dan danas.

U prosincu 1974.godine usvojen je Osnovni zakon o odnosima roditelja i djece (u nastavku rada koristiti će se skraćenica OZORD) (Alinčić,1994). Osim preventivnih mjera u OZORD-u, sadržane su i neke represivne mjere kojima je ponajprije cilj zaštita djetetovih prava i dobrobiti (Alinčić,1994). Tako OZORD daje ovlast organu starateljstva da ukoliko je ličnost djeteta zapuštena uslijed ne brige roditelja i njihove nemogućnosti da odgoje dijete, da dijete na čuvanje i odgoj povjeri nekoj drugoj ustanovi ili osobi kako bi se djetetova ličnost zaštitila (Alinčić,1994). Nadalje, OZORD-OM je propisano kako organ starateljstva može na prijedlog roditelja ili na svoju inicijativu neovisno o tome da li roditelji daju svoju suglasnost ili mu se protiv dijete uputiti zbog nekih nefunkcionalnih i destruktivnih obrazaca ponašanja u zavod za popravlanje ili odgoj (Alinčić,1994). Ukoliko roditelj svoje roditeljsko pravo

zloupotrebljava ili zanemaruje svoje roditeljske dužnosti OZORD propisuje da je sud ovlašten da izrekne mjeru lišenja roditeljskog prava (Alinčić,1994).

Također su i u zakonu o braku i porodičnim odnosima(u daljnjem tekstu koristiti će se kratica ZBPO) sadržane određene mjere represivnog karaktera kojima je prije svega cilj zaštita djetetove dobrobiti (Alinčić,1994).Represivne mjere koje su pripisane ZBPO-om su oduzimanje prava na čuvanje i odgoj djeteta i upućivanje djeteta u odgojnu ustanovu (Alinčić,1994). ZBPO-om je propisano da se mjera oduzimanja prava na čuvanje i odgoj izriče kada roditelji djeteta u velikoj mjeri zapostave podizanje djeteta, kada zanemare djetetov odgoj ili ukoliko je prisutna opasnost za pravilno podizanje i odgoj djeteta (Alinčić,1994), Da su roditelji zapostavili podizanje djeteta smatra se ukoliko roditelji djetetu nisu omogućili medicinsku pomoć ili ako nisu vodili brigu o djetetovoj higijeni i tome slično (Alinčić,1994). Što se tiče zanemarivanja odgoja djeteta, smatra se da roditelji zanemaruju djetetov odgoj ukoliko dijete ne šalju u školu, ukoliko dijete prosi te roditelji svojim ponašanjem djetetu daju loš primjer ponašanja (Alinčić,1994). Mjera upućivanja djeteta u odgojnu ustanovu izriče se ukoliko nije moguće ostvariti djetetov odgoj ili preodgoj u njegovoj obitelji (Alinčić,1994). Dakle, zakonska pretpostavka za izricanje mjere upućivanja djeteta u odgojnu ustanovu da dijete kod kojeg je prisutan poremećaj u ponašanju nije moguće odgojiti ili preodgojiti u njegovoj ili nekoj drugoj obitelji (Alinčić,1994). Mjeru centar za socijalnu skrb ima ovlast donijeti bez prijedloga i po službenoj dužnosti pa stoga nije važno da li se djetetovi roditelji tome protive ili se s time slažu (Alinčić,1994). Trajanje mjere nije propisano pa sukladno tome dijete može ostati u odgojnoj ustanovi dok ne postane punoljetno (Alinčić,1994). Roditelji zadržavaju sva prava i dužnosti koja im pripadaju, izuzev djetetovog odgoja (Alinčić,1994). Sukladno tome, roditeljima pripada pravo da ostvaruju osobne odnose s djetetom dok dijete boravi u ustanovi osim ukoliko oni u najboljem interesu djeteta nisu zabranjeni (Alinčić,1994).

Osim prethodnih dviju mjera koje su sadržane u ZBPO-u. također je njime propisano da roditelj u izvanparničnom postupku može biti lišen roditeljskog prava ukoliko zanemaruje izvršenje svojih dužnosti koje mu kao roditelju pripadaju ili svoje roditeljsko pravo zloupotrebljava (Alinčić,1994). Izvanparnični postupak radi lišavanja roditeljskog prava prema ZBPO-u može pokrenuti državni odvjetnik, CZSS i drugi roditelj ukoliko mu pripada roditeljsku pravo (Alinčić,1994). Prema ZBPO-u smatra se da roditelj svoje roditeljsko pravo zloupotrebljava ukoliko svojim postupcima ugrožava djetetov fizički i psihički razvoj(primjerice zlostavljanjem) (Alinčić,1994). Da roditelj zanemaruje izvršenje svojih dužnosti koje mu

pripadaju kao roditelju ako o djetetu ne vodi brigu i zanemaruje njegove osnovne životne potrebe (primjerice dijete je higijenski zapušteno) (Alinčić,1994). Iako je roditelju koji je lišen roditeljskog prava oduzeto pravo da svoje dijete čuva i odgaja, nije oslobođen dužnosti i obveze da svoje dijete uzdržava (Alinčić,1994). Također ZBPO-om propisano je da se roditeljsko pravo roditelju može vratiti odlukom suda ukoliko razlozi zbog kojih je lišen roditeljskog prava prestanu postojati (Alinčić,1994).

Obiteljski zakon iz 1998.godine propisuje da se prema roditeljima može izreći mjera oduzimanja prava na stanovanja s djetetom ukoliko u velikoj mjeri zanemaruje djetetov odgoj i podizanje djeteta (Hrabar,2019). U slučajevima kada se roditelju oduzme pravo da stanuje s djetetom, dijete se povjerava na odgoj i čuvanje drugoj osobi ili ustanovi (Hrabar,2019). Mjera oduzimanja prava na stanovanje s djetetom i odgaja ga izriče se i u slučajevima kada roditelj dijete nije zaštitio od štetnih postupaka drugih osoba, u prvom redu članova obitelji (Hrabar,2019). Nadalje, centar za socijalnu skrb (u nastavku teksta CZSS) ima ovlast da po službenoj dužnosti ili na zahtjev djetetovog roditelja ili skrbnika da dijete kod kojeg je prisutan poremećaj u ponašanju uputi ukoliko roditelji ili udomitelji nisu u mogućnosti na ispravan način odgajati dijete u ustanovu socijalne skrbi na poludnevni boravak, dnevni boravak te tjedni ili smještaj na dulje vrijeme (Hrabar,2019). Ukoliko roditelj svoje roditeljske dužnosti zanemaruje ili ih zloupotrebljava sud će mu u izvanparničnom postupku oduzeti roditeljsku skrb (Hrabar,2019).

Prema Obz-u iz 2003.godine u sudskoj je nadležnosti kako odlučivanje s kim će dijete živjeti tako i izricanje represivnih mjera kao što su oduzimanja prava roditelju da s djetetom živi i odgaja ga, povjeravanje djeteta ustanovi za socijalnu skrb na čuvanje i odgoj te mjera oduzimanja roditeljske skrbi (Hrabar, 2019). Obz iz 2003.godine propisivao je da dijete tijekom postupka izricanja represivnih mjera ima pravo na posebnog skrbnika čija je uloga zaštita djetetovih prava i interesa (Hrabar, 2019). Istim zakonom propisano je da sud ima ovlast da u izvanparničnom postupku odluči o druženju djeteta s bliskim osobama, kao što su primjerice baka, djed, sestra, brat i tako dalje (Hrabar, 2019). Isto tako sud može tim osobama izreći mjeru zabrane približavanja djetetu ukoliko se dokaže da najbolji interes djeteta to zahtijeva (Hrabar, 2019). Također je u zakonu sadržana obveza CZSS da odmah a najkasnije u roku od osam dana od kada sazna da su roditelji odsutni, spriječeni, ili zbog zdravstvenih problema nisu u mogućnosti brinuti se o djetetu a dijete nije povjereno osobi koja ispunjava zakonske pretpostavke za skrbnika, dijete povjeri bez suglasnosti roditelja djeteta na čuvanje i odgoj

drugoj osobi, domu za djecu ili pravnoj osobi koja obavlja poslove socijalne skrbi (Hrabar, 2019).

U sljedećem poglavlju biti će prikazane represivne mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta propisane Obiteljskim zakonom Republike Hrvatske koji je na snazi u RH od 2015.godine

3. Represivne mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta

3.1. Privremeno povjeravanje djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi

Obiteljskim zakonom propisano je da sud u izvanparničnom postupku donosi rješenje o privremenom povjeravanju djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi i o smještaju djeteta izvan obitelji (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123). Sud rješenje o navedenoj mjeri donosi na prijedlog HZSR u situacijama kada je dijete prethodno bilo žurno izdvojeno iz obitelji (ObZ ,NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 150.) te ukoliko se ocijeni da je prisutna opasnost za djetetov život i zdravlje, a u međuvremenu u toku je obiteljska procjena i planiranje mjere za zaštitu djetetovih osobnih prava i dobrobiti (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 150.).

Nadalje, rješenje o mjeri privremenog povjeravanja djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi također donosi sud u izvanparničnom postupku i to na prijedlog roditelja, djeteta ili HZSR (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 151.). Kada HZSR podnosi prijedlog sudu o mjeri privremenog povjeravanja djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalni skrbi sukladno Obiteljskom zakonu obavezan je uz prijedlog priložiti i procjenu djetetove ugroženosti te prijedlog o mjestu djetetovog smještaja (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 151.). U slučaju kada su predlagatelji mjere dijete ili roditelj, HZSR sukladno zakonu obavezan je procjenu djetetove ugroženosti i prijedlog o mjestu djetetovog smještaja u roku od osam dana dostaviti sudu od dana od kada sud to on njega traži (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 151.).

U situacijama kada HZSR podnosi prijedlog mjere sudu, nije obavezan navesti adresu gdje će dijete biti smješteno ako istovremeno podnosi prijedlog sudu o donošenju odluke o zabrani ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 151.).

Sud rješenjem osim o privremenom povjeravanju djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi odlučuje i o djetetovom smještaju, ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom, to jest nadzoru ostvarivanja osobnih odnosa ili njihovoj zabrani ako je to uzimajući u obzir okolnosti slučaja nužno te ako to HZSR, dijete ili roditelj to predlažu (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 152.). Prilikom donošenja odluka o zabrani ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom, sud ima mogućnost da u rješenju o privremenom povjeravanju i smještaju djeteta ukoliko je to obzirom na okolnosti slučaja nužno ne navede adresu na kojoj je dijete smješteno kako bi se zaštitila djetetova sigurnost (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 152.).

Što se tiče trajanja mjere, ona može trajati najdulje trideset dana od dana kada je mjera određena, a u određenim okolnostima koje moraju biti posebno opravdane sud može na prijedlog HZSR, djeteta ili roditelja u izvanparničnom postupku mjeru produžiti za sljedećih trideset dana (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 150.). Što se tiče daljnjih obaveza sustava socijalne skrbi, HZSR ima zakonsku obavezu da najkasnije pet dana prije isteka roka na koji je mjera određena izradi obiteljsku procjenu i dostavi je neposredno ili elektronički sudu skupa sa prijedlogom za donošenje drugih mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta ukoliko za to postoji potreba (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 152.). Također na prijedlog HZSR, djeteta ili roditelja sud u izvanparničnom postupku može mjeru ukinuti prije nego što rok od trideset dana istekne računavši od dana kad je mjera određena ukoliko se dokaže da su razlozi zbog kojih mjera izrečena prestali postojati (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 152.).

Dok je na snazi mjera roditelji djeteta imaju prava i dužnosti u ostvarivanju skrbi o djetetu, izuzev prava na stanovanje i posljedično tome prava na svakodnevnu skrb o svom djetetu (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 153.). Nadalje, dok traje mjera roditelji imaju pravo na način koji je određen sudskom odlukom ostvarivati odnose s djetetom (ObZ., NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 153.). Također za vrijeme mjere i druge osobe kao što su sestre, braća, polubraća i polusestre imaju pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom temeljem rješenja koje je doneseno u izvanparničnom postupku od strane suda (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 153.).

U nastavku rada slijedi primjer rješenja Općinskog suda u Karlovcu donesenog u izvanparničnom postupku kojim se maloljetno dijete privremeno povjerava udomiteljskoj obitelji te osvrtno na samo rješenje i normativno uređenje mjere

HZSR, Područnog ureda XX podnio je prijedlog Općinskom sudu u Karlovcu da se maloljetnog NN1 koji je prethodno bio žurno izdvojen iz obitelji radi otklanjanja neposredne opasnosti za život i zdravlje povjeri na svakodnevnu skrb udomiteljskoj obitelji.

Nadalje, HZSR, Područnog ureda XX, uz prijedlog da se maloljetni NN1 povjeri na svakodnevnu skrb udomiteljskoj obitelji predlaže da se osobni odnosi s majkom odvijaju jednom tjedno u udomiteljskoj obitelji i telefonski također jednom tjedno. Što se tiče ostvarivanja osobnih odnosa sa djeteta ocem NN4, predlaže se da se osobni odnosi odvijaju telefonski jednom tjedno.

Na temelju dokumentacije Općinski sud u Karlovcu utvrđuje da je prijedlog osnovan pa sukladno tome u izvanparničnom postupku na prijedlog HZSR, Područnog ureda XX rješava da se maloljetni NN1 povjeri na svakodnevnu skrb i smještaj u udomiteljsku obitelj NN2 u trajanju do 30 dana.

Osobni odnosi maloljetnog NN1 s majkom NN3 će se odvijati telefonski jednom tjedno, utorkom u udomiteljskoj obitelji ili u trajanju od dva sata, a telefonski petkom na broj mobitela udomitelja. Osobni odnosi maloljetnog NN1 s ocem NN4 će se odvijati telefonski jednom tjedno i to subotom na broj mobitela udomitelja.

Iako je obiteljskim zakonom člankom 152 stavkom 3. propisano da mjera privremenog povjeravanja djeteta udomiteljskoj obitelji, ustanovi socijalne skrbi ili drugoj osobi može trajati najdulje trideset dana te da se može produžiti za još trideset u posebno opravdanim okolnostima (ObZ, NN, 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/123., čl 152), smatram da je potrebno zakonom postrožiti rok na koji se mjera izriče i rok na koji se mjera produžuje. Uzmimo u obzir da je prije izricanja mjere dijete bilo žurno izdvojeno iz obitelji jer je postojala neposredna opasnost za njegov život i zdravlje, smatram da se okolnosti koje ugrožavaju dijete kao i ponašanje roditelja ne može za ukupno 60 dana niti otkloniti niti korigirati. Za stvaranje uvjeta koji su neophodni kako bi dijete odrastalo u zdravoj i sigurnoj okolini i izraslo u stabilnu i odgovornu odraslu osobu potrebno je dulje vrijeme. Isto tako osobe koje za vrijeme trajanja mjere pružaju pomoć i podršku obitelji kako bi profunkcionirala zatrpane su ostalim slučajevima kao i administrativnim poslovima i pa se sukladno tome slučaju kao ni obitelji ne mogu kvalitetno posvetiti u 60 dana koliko mjera najduže može trajati.

Isto tako obiteljskim zakonom je propisano da se određuje način na koji se osobni odnosi djeteta s roditeljem ostvaruju, kao i da se oni ukoliko je to neophodno i nužno mogu zabraniti. U prikazu koji je gore naveden, smatram ispravnom odluku suda da se kontakti djeteta s roditeljem odvijaju pod nadzorom. Uzimajući u obzir da je dijete s roditeljima stvorilo određenu emocionalnu vezu, ukoliko se kontakti djeteta s roditeljem u potpunosti zabrane može doći do bijega djeteta iz udomiteljske obitelji što stvara dodatan problem. Nadalje, uzimajući u obzir društveno neprihvatljiva ponašanja roditelja i mogućnost neprimjerenog utjecaja roditelja na dijete, apsolutno je opravdano da se osobni odnosi ostvaruju u udomiteljskoj obitelji.

3.2. Zabrana približavanja djetetu

Sukladno Obiteljskom zakonu sud ima ovlast da roditelju, baki, djedu, sestri, bratu, polusestri, polubratu i članu obitelji koji ne živi s djetetom da u izvanparničnom postupku zabrani da se na neovlašteni način približi djetetu na pojedinim mjestima i na određenoj udaljenosti te da ga na drugi način uznemirava, primjerice uhođenjem (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 154.). Što se tiče pokretanja postupka, postupak radi zabrane približavanja djetetu može inicirati HZSR, dijete ili roditelj (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 154.). Nadalje, sud će obavijestiti HZSR o tome da je postupak pokrenut ukoliko HZSR nije pokrenuo postupak, kao i roditelja i dijete ukoliko postupak također nije pokrenut na njihovu inicijativu (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 154.).

Isto tako sud ima zakonski rok da rješenje o zabrani približavanja djetetu donese u roku od petnaest dana od dana kada je postupak pokrenut te kada donese rješenje o zabrani približavanja djetetu, zakon ga obvezuje da rješenje dostavi HZSR i policiji (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 154.). Policijski službenici za mladež policijske postaje koja je nadležna sukladno mjestu na kojem se dijete trenutno nalazi obavezni su vršiti provjeru izvršavanja mjere na način koji je to propisano propisom kojim su uređene policijske ovlasti i policijski poslovi (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 154.).

Što se tiče obaveza sustava socijalne skrbi, HZSR obavezan je obavijest o postojanju odluke o zabrani približavanja djetetu proslijediti odgojno obrazovnoj ustanovi u koju dijete ide (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 154.).

U nastavku rada slijede dva primjera rješenja Općinskog suda u Karlovcu donesena u izvanparničnom postupku kojima se roditelju djeteta izriče zabrana približavanja djetetu te osvrst na sama rješenja i normativno uređenje mjere.

Područni ured, tada ¹Centar za socijalnu skrb (u daljnjem nastavku teksta CZSS) od PP X dobiva obavijest da je u poslijepodnevnim satima 22. svibnja 2022.godine NN2 u obiteljskoj kući višestrukim ubodima nožem teško ozlijedio NN1, majku NN3 I NN4 koja je ujedno i njegova supruga. Nadalje, maloljetna djeca NN3 I NN4 svjedočila su tom nasilnom događaju. Po primitku obavijesti od PP X Centar za socijalnu skrb podnosi prijedlog sudu da se NN2 izrekne zabrana približavanja djeci na udaljenost od 300 metara.

Općinski sud u Karlovcu utvrđuje da je prijedlog CZSS X osnovan. Sukladno tome radi zaštite maloljetne djece NN3 I NN4 u izvanparničnom postupku na prijedlog CZSS X rješava da se oca djece NN2 odredi zabrana približavanja na udaljenost od 300 metara i zabrana uspostavljanja i održavanja veze s maloljetnim osobama NN3 I NN4.

Provjeru izvršavanja mjere zabrane približavanje oca djeci provode policijski službenici za mladež PU XX

Mjera traje dok za to postoji potreba

Odluku suda da NN2 odredi zabranu približavanja NN3 I NN4 smatram ispravnom i opravdanom kao i udaljenost koja je određena. Razlozi zbog kojih je smatram takvom slijede u nastavku rada.

NN2 nožem je napao majku NN3 I NN4 pred njihovim očima ugrožavajući pritom i NN3 I NN4 koji su svjedočili nasilnom događaju i zasigurno pretrpjeli veliki šok i strah. Nasilni događaj kojem su maloljetna djeca svjedočila predstavlja traumatski događaj te je sasvim sigurno da će ostaviti posljedice po njihovo fizičko i mentalno zdravlje. Sukladno tome, neposredna prisutnost oca djece koji je pred njihovim očima pokušao ubiti njihovu majku zadavši joj više ubodnih rana nožem te je teško ozlijedio može kod djece na nesvjesnoj razini djelovati kao okidač koji će pobuditi sjećanja na nasilni događaj kojem su svjedočila i potaknuti niz reakcija koje mogu trajno ugroziti djetetovo zdravlje pa čak i život.

¹ Iako je nazivlja ustanove socijalne skrbi promijenjeno, u navođenju primjera koristiti ću se nazivljem iz sudske presude obzirom da je odluka donesena u vrijeme kada nazivlje Centra za socijalnu skrb nije promijenjeno u Hrvatski zavod za socijalni rad

Nadalje, NN2 svojim destruktivnim, ne kontroliranim, agresivnim i impulzivnim ponašanjem ugrožava i okolinu u kojoj živi i svoju djecu. Obzirom da je otprije poznat stručnjacima po nasilničkom ponašanju, nitko ne može garantirati da u jednom trenutku kada ga njegova djeca maloljetni NN3 i maloljetni NN4 naljute ili ne poslušaju neće fizički nasrnuti na djecu obzirom da je evidentno da ima problem s kontrolom bijesa i samokontrolom i ugroziti njihov život i zdravlje.

Iako se roditelju, odnosno ocu djeteta zadire u njegovu pravo da se druži i ostvaruje odnose sa svojom maloljetnom djecom, smatram da je u ovom slučaju važnije pravo koje se štiti je a to je sigurnost djece. Evidentno je da je otac djece osoba koja ima problema s kontrolom bijesa i ljutnje te sukladno tome ugrožava fizički integritet djece. Nadalje, kao što je i prethodno rečeno, sama njegova prisutnost može pobuditi negativne osjećaje i reakcije kod djece koje mogu ugroziti njihovo fizičko i mentalno zdravlje, život i razvoj. Stoga smatram da je sud donio ispravnu odluku i da je u najboljem interesu djece kako bi izrasli u stabilne odrasle osobe da ocu bude određena zabrane približavanja i zabrana održavanja i uspostave bilo kakve veze sa svojom maloljetnom djecom.

Obzirom na učestalost nasilničkog ponašanja od strane oca smatram da bi bilo svrhovito i oca uključiti u psihosocijalni tretman radi prevencije nasilničkog ponašanja prema članku 89 zakona o socijalnoj skrbi (Zakon o socijalnoj skrbi, pročišćeni tekst, NN, 18/22,46/22,119/22,71/23,156,23., čl 89.) A djecu bi bilo svrhovito uključiti u savjetodavni rad pri nadležnom Obiteljskom centru (Zakon o socijalnoj skrbi, pročišćeni tekst, NN, 18/22,46/22,119/22,71/23,156,23., čl 89.)

Područni ured, tada CZSS podnosi Općinskom sudu u Karlovcu prijedlog da se ocu NN2 zabrani približavanje maloljetnoj djeci NN3 I NN4.

U svom prijedlogu CZSS X navodi da je NN2 11.travnja 2022.godine izazvao incident ispred zgrade Općinskog suda u mjestu X na način da se polio benzinom i prijetio da će se zapaliti. Zbog otprije neprimjerenog ponašanja i nedavnog incidenta koje je izveo u javnosti ugrožavajući ne pritom samo sebe već i osobe u svojoj blizini, Centar za socijalnu skrb smatra da je ocu djece potrebno zabraniti da se približava svojoj djeci na udaljenost od 50 metara i zabraniti mu uspostavljanje i održavanje veze s njegovom djecom.

Nadalje, CZSS ističe u svom prijedlogu da je potrebno zaštititi maloljetne NN3 I NN4 od manipulativnih i ugrožavajućih postupaka od strane njihovog oca NN2 obzirom da ne ustručava koristiti ucjenama i manipulacijama radi vršenja pritiska na institucije zbog odluka donesenih u vezi njegove djece.

Općinski sud u Karlovcu utvrđuje da je prijedlog CZSS X osnovan. Sukladno tome zaštite maloljetne djece NN3 i NN4 i radi osiguranja stabilne okoline i odgovarajućih uvjeta za odrastanje, sud u izvanparničnom postupku na prijedlog CZSS X rješava da se ocu djece NN2 odredi zabrana približavanja na udaljenost od 50 metara i zabrana uspostavljanja i održavanja veze s maloljetnim osobama NN3 I NN4 te uhođenje od strane oca.

Provjeru izvršavanja mjere zabrane približavanje oca djeci provode policijski službenici za mladež PU XX

Mjera traje dok za to postoji potreba

Iako je vidljivo da je slučaj kompleksan, nedostaje više informacija vezanih za prethodnu sudsku odluku koja se odnosi na ostvarivanje osobnih odnosa roditelja s djecom. Smatram da je takvo ponašanje oca ugrožavajuće za psihički i emocionalni razvoj maloljetnog djeteta međutim obzirom na ove dostupne informacije smatram da bi za početak bilo svrhovito odrediti ocu nadzor nad ostvarivanjem osobnih odnosa djeteta i roditelja uz prisutnost stručne osobe pri nadležnom Područnom uredu kako bi se dobio uvid u dinamiku odnosa te potom odlučilo o eventualnoj zabrani prilaska.

Što se tiče zakonskog uređenja mjere, iako mjera zabrane približavanja djetetu spada u represivne mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, obiteljskim zakonom nije određen rok koliko može trajati kao što je ostalim represivnim mjerama. Naime, izricanje mjere zabrane približavanja djetetu najčešće je vezano uz počinjenje kaznenog djela. Osobno smatram da je opravdano što trajanje mjere obiteljskim zakonom nije vremenski ograničeno upravo iz razloga što samo počinjenje kaznenog djela prema djetetu ili njemu bliskoj osobi ostavlja dugotrajnu traumu na mentalno zdravlje djeteta za koju nije izvjesno koliko će trajati jer se radi o psihi maloljetne osobe čiji psihički razvoj još uvijek traje a nedvojbeno je da je sami događaj proizveo značajnu traumu na djetetovoj psihi.

3.3. Oduzimanje prava na stanovanje s djetetom i povjeravanje svakodnevne skrbi o djetetu drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji i ustanovi socijalne skrbi

Roditelju sud u izvanparničnom postupku oduzima pravo na stanovanje s djetetom te skrb o djetetu povjerava drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi ukoliko je temeljem obiteljske procjene HZSR izveo zaključak da je djetetu životom ili vraćanjem u njegovu obitelj ugrožen život ili razvoj te ukoliko ranije planirane mjere nisu polučile nikakvog rezultata (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl.155). Nadalje, roditelj oduzimanjem prava na stanovanje s djetetom posljedično ostaje i bez prava na svakodnevnu skrb o svom djetetu (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123.,čl 155., čl 155.).

Rješenje o mjeri na prijedlog HZSR, djeteta ili roditelja donosi sud u izvanparničnom postupku (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 156.). Važno je napomenuti da predlagatelji imaju pravo da predlože da se sudska odluka o oduzimanju prava na stanovanje s djetetom i povjeravanje svakodnevne skrbi o djetetu drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi izmijeni, ukine ili produlji (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 156.). Što se tiče obaveza HZSR, prilikom podnošenja prijedloga obavezan je predložiti smještaj djeteta te priložiti obiteljsku procjenu, individualne planove te izvješća koja se odnose na mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta koje su prethodno izrečene (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 156.). Nadalje, u situacijama kada se postupak pokreće na prijedlog djeteta ili roditelja HZSR prijedlog o smještaju djeteta podnosi u roku od osam dana od dana kada je primio zahtjev suda za dostavu priloga (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 156.).

Sud rješenjem koje odnosi odlučuje i o smještaju djeteta kao i ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom ili njihovoj zabrani ako je to nužno i ako zabranu ostvarivanja osobnih odnosa predlažu HZSR, dijete ili roditelj (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 157.). Također sud istim rješenjem obvezuje roditelja da obavijesti HZSR o svakoj promjeni adrese koja se odnosi na stanovanje (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 157.). Nadalje, rješenje suda može sadržavati i napatk djetetu i roditeljima da potraže adekvatno liječenje, te da se uključe u zdravstvene, obrazovne i psihosocijalne programe kako bi nakon što završi liječenje ili terapija bili kadri da preuzmu samostalnu skrb i brigu o djetetu (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 157.).

Ukoliko se obiteljskom procjenom koju je izradio HZSR pokaže da postoji mala vjerojatnost da se dijete vrati u obitelj, sud i HZSR pobrinuti će se i voditi će brigu da povjeravanje

svakodnevne skrbi o djetetu i smještaj djeteta budu permanentne naravi (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 157.). Između ostalog sud rješenjem odlučuje o uzdržavanju djeteta od strane roditelja ukoliko je to zahtijevao u ime djeteta djetetov posebni skrbnik ili HZSR (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 157.).

Što se tiče trajanje mjere, obiteljskim zakonom propisano je da mjera oduzimanja prava na stanovanje s djetetom i povjeravanje djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi može trajati do godine dana (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 158.). Isto tako na prijedlog HZSR, djeteta ili roditelja sud može u izvanparničnom postupku produžiti trajanje ove mjere za najdulje još jednu godinu te iznimno nakon toga mjera može trajati do pravomoćnog okončanja sudskog postupka koji je pokrenut kako bi se nadomjestio pristanak za djetetovo posvojenje, tj. postupka zbog lišavanja prava na roditeljsku skrb i imenovanja skrbnika (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 158.).

HZSR obavezan je prije isteka roka koji je propisan stavkom 1. i 2. člankom 158. Obiteljskog zakona da najkasnije trideset dana prije nego što mjera istekne sudu dostavi završno izvješće koje se tiče djeteta i roditelja kojem je sud oduzeo pravo da stanuje s djetetom (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 159.). Što se tiče eventualnog prekida mjere prije nego što protekne zakonom određeni rok, na prijedlog HZSR, djeteta ili roditelja sud može u izvanparničnom postupku ukinuti mjeru prije nego što je protekao rok iz stavka 1. 2. ukoliko razlozi zbog kojih je mjera izrečena prestanu postojati (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 159.). Nadalje, na prijedlog HZSR, djeteta ili roditelja sud može rješenje o mjeri izmijeniti ukoliko za izmjenu rješenja postoje opravdani razlozi (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 159.). U situacijama kada je nužno promijeniti djetetov smještaj ili promijeniti osobu kojoj je dijete povjereno, HZSR ovlašten je o tome donijeti rješenje (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 159.). Što se tiče daljnjih obaveza HZSR, obavezan je u roku od sedamdeset i dva sata od donošenja rješenja koje se odnosi na promjenu djetetovog smještaja dužan je sudu neposredno ili elektroničkim putem dostaviti rješenje zajedno sa prijedlogom za izmjenu rješenja koje se tiče djetetovog smještaja (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 159.).

Nadalje, zakonska obaveza i dužnost fizičke ili pravne osobe kod koje se dijete nalazi na smještaju je da u roku od petnaest dana na temelju sudske odluke prijavi djetetovo boravište (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 161.). Zakonska je obaveza HZSR koji je nadležan prema mjestu boravištu djeteta zajedno će se HZSR koji je nadležan prema mjestu prebivalištu roditelja nadgledati skrb o djetetu (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123.,

čl 161.). Također HZSR će djetetu i roditelju pomagati da se otklone uzroci zbog kojih je dijete iz obitelji izdvojeno te će svaka tri mjeseca procjenjivati je li skrb o djetetu odgovarajuća i primjerena te ponašanje roditelja i djeteta (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 161.).

Dok traje mjera roditelji djeteta zadržavaju prava i dužnosti vezane uz ostvarivanje skrbi o djetetu, izuzev prava na stanovanje s djetetom te posljedično time prava na svakodnevnu skrb o djetetu (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 162.). Nadalje, Obiteljski zakon obvezuje roditelja da omogući uvjete za vraćanje djeteta u obitelj te ga svaki puta kada promijeni adresu stanovanja o tome obavijesti HZSR (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 162.). Osim obaveze da omoguće uvjete za vraćanje djeteta o obitelj i obavještavanju HZSR o promjeni adrese, roditeljima pripada pravo te imaju dužnost osobnih odnosa s djetetom na način na koji je to određeno odlukom suda te su obvezni za dijete plaćati uzdržavanje (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 162.). Što se tiče ovlasti ustanove kod kojih je dijete smješteno, ustanova socijalne skrbi ima ovlast donijeti pisane upute koje se odnose na ostvarivanje osnovne skrbi o djetetu kao i na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom te su se dijete i roditelj dužni tih uputa pridržavati (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 162.).

Što se tiče povratka djeteta u obitelj ili predlaganja neke druge mjere, HZSR prije trideset dana prije nego što protekne rok na koji je mjera određena izrađuje izvješće o roditelju i djetetu te obzirom na rezultate izvješća sudu predlaže da se dijete vrati u obitelj, da se mjera produlji za idućih godinu dana ili da se roditelji liše prava na roditeljsku skrb (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 163.). Sukladno tome, sud ima ovlast da iznimno nakon što protekne rok od šest mjeseci od oduzimanja prava na stanovanje s djetetom navedenu mjeru ukinuti te roditelja lišiti prava na roditeljsku skrb ako je iz izvješća HZSR da se svrha mjere neće ostvariti te da bi djetetu ukoliko se vrati u obitelj bio ugrožen život ili zdravlje te njegova dobrobit (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 163.). Nadalje, HZSR obavezan je izvješće osim sudu, dostaviti i roditeljima djeteta te djetetovom posebnom skrbniku (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 163.).

U nastavku rada slijedi primjer rješenja Općinskog suda u Karlovcu donesenog u izvanparničnom postupku kojima se roditelju djeteta izriče mjera oduzimanja prava na stanovanje s djetetom i povjerava dijete ustanovi socijalne skrbi, te kritički osvrt na rješenje i normativno uređenje mjere

Maloljetna NN1 se 11.2.2021.godine agresivno ponašala prema roditeljima, a agresivno ponašanje maloljetnice potaknuto je zabranom roditelja da ode susjedu pa su roditelji nazvali policiju i hitnu pomoć te je maloljetna NN1 otpeljana na psihijatrijski odjel OB X.

Stručni tim Područnog ureda, tada CZSS X procijenio je da je maloljetnu NN1 potrebno žurno izdvojiti iz obitelji i smjestiti u ustanovu socijalne skrbi. Roditelji maloljetne NN1 odgojno su nemoćni, sukobi su česti i ne posjeduju roditeljske vještine i kompetencije potrebne osiguranje zdravog razvoja i zdravlja djeteta. Nadalje, roditelji isprovocirani reakcijama maloljetne NN1 nisu u mogućnosti primjereno odgovoriti na ponašanje maloljetne NN1 te često reagiraju fizički vrlo grubo i agresivno kada je pokušavaju spriječiti da ode susjedu za kojeg postoji sumnja da se prema maloljetnici ponaša neprikladno.

Utvrđeno je da roditelji NN1 ne zadovoljavaju potrebu djeteta za zaštitom, i skrbi o fizičkom i mentalnom zdravlju djeteta. Isto tako utvrđeno je da se susjed prema maloljetnici ponaša na neprikladan način te da joj je u njegovoj prisutnosti ugrožen život i zdravlje a roditelji nemaju adekvatne niti komunikacijske niti roditeljske vještine da postupe na prikladan način te nisu sposobni zaštititi maloljetnicu od susjeda.

Sukladno navedenome, Područni ured, tada CZSS X predlaže sudu da donese rješenje kojim se roditeljima oduzima pravo na stanovanje s maloljetnom NN1 do godine dana i povjeri maloljetnu NN1 ustanovi socijalne skrbi kao i da odredi osobne odnose maloljetne NN1 s roditeljima.

Općinski sud u Karlovcu u izvanparničnom postupku na temelju prijedloga CZSS X rješava da se majci NN2 i ocu NN2 oduzima pravo na stanovanje sa maloljetnom NN1 na period do jedne godine.

Maloljetna NN1 povjerava se na svakodnevnu skrb ustanovi socijalne skrbi na period do jedne godine.

Osobni odnosi maloljetne NN1 sa roditeljima NN2 I NN3 odvijati će se na način da kod roditelja provede svaki drugi vikend u mjesecu od subote u 20:00 sati do nedjelje do 20:00 sati

Obzirom da je maloljetnoj NN1 u njezinoj životnoj sredini ugrožen život, zdravlje i razvoj, što zbog nedostatka vještina i kapaciteta njezinih roditelja potrebnih za odgoj i zaštitu, što zbog prisutnosti susjeda koji se prema njoj ponaša neprikladno, mjera koju je sud izrekao u ovom slučaju je opravdana. Naime, sukladno obiteljskom zakonu, članku 155 stavku 1. sud je ovlašten

izreći mjeru oduzimanja prava na stanovanje s djetetom ukoliko djetetu ostankom u njegovoj životnoj sredini prijeti opasnost za njegov život i/ili zdravlje kao što je u ovom slučaju.

Potrebno je zaštititi sigurnost i zdravlje maloljetne NN1 stoga je u njezinom najboljem interesu da se njezinim roditeljima oduzme pravo na stanovanje i maloljetnicu povjeri ustanovi socijalne skrbi. U ovom slučaju primijetila bih da se radi o možebitnom kaznenom djelu počinjenom od strane susjeda, i smatram, iako to nije tema diplomskog rada, da bi trebalo pokrenuti kazneni postupak protiv susjeda radi eventualnih bludnih radnji počinjenih na štetu maloljetnog djeteta te istog procesuirati u kaznenom postupku i zatvoriti u odgovarajuću ustanovu (zatvor ili psihijatriju). Međutim kao što sam ranije spomenula, to nije tema ovog diplomskog rada.

Svi stručni radnici, pa tako i stručnjaci u CZSS (u daljnjem nastavku teksta Zavodu za socijalni rad) i sud dužni su imati u fokusu prvenstveno najbolji interes djeteta. Iako je vrijeme na koje maloljetna NN1 odlazi kući za vikend radi ostvarivanja osobnih odnosa sa svojim roditeljima prilično kratko, obzirom da susjed koji se neprimjereno ponaša prema maloljetnoj NN1 i od kojeg je roditelji nisu u stanju zaštititi živi i boravi u njihovom susjedstvu, postoji rizik za maloljetnu NN1 ako bi duže boravila kod roditelja. Međutim roditelji bi mogli ostvariti susrete s djetetom u ustanovi kojoj je dijete povjereno jedan dan u tjednu (primjerice srijeda od 17:00 do 19:00 sati). Maloljetnoj NN1 potrebno je osigurati adekvatne uvjete i stabilnu okolinu za odrastanje te je zaštititi od postupaka susjeda koji su za nju opasni.

Vodeći računa da je sukladno obiteljskom zakonu članku 157 stavku 3. sud ovlašten uputiti roditelje na obrazovne, zdravstvene ili psihosocijalne programe kako bi stekli određene vještine (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 157). Smatram da je u ovom slučaju sud trebao roditeljima naložiti da za vrijeme koje maloljetnica boravi u ustanovi socijalne skrbi pohađaju obrazovni ili psihosocijalne programe kako bi usvojili prikladne i adekvatne roditeljske vještine za odgoj, ali i zaštitu maloljetne NN1. Također roditeljima se može omogućiti ostvarivanje prava na socijalnu uslugu psihosocijalne podrške prema članku 91 zakona o socijalnoj skrbi a ta temelju procjenu rizika, snaga i potreba u skladu s individualnim planom promjene (Zakon o socijalnoj skrbi, pročišćeni tekst, NN, 18/22,46/22,119/22,71/23,156,23., čl 91).

Nadalje, Područni ured je dužan prema Obiteljskom zakonu članku 161. stavku 2. (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 161) roditelju i djetetu davati upute i pomagati da se ukloni uzroci koji su doveli do djetetovog izdvajanje iz obitelji te svaka tri mjeseca dužan je

procjenjivati primjerenost skrbi o djetetu te ponašanje djeteta i roditelja (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 161).

Pohvalno je što je obiteljskim zakonom propisana dužnost stručnih radnika da djetetu i roditelju pružaju pomoć da se otklone okolnosti koje su dovele do djetetovog izdvajanja iz obitelji te pružanje pomoći i potpore roditeljima i djetetu nije ostavljeno na dobru volju socijalnog radnika, tu svakako mislim na slučajeve izdvajanja radi siromaštva a ne radi nasilja u obitelji. Što se tiče samog zakonskog roka procjenjivanja primjerenosti skrbi o djetetu i ponašanja djeteta i roditelja, smatram da je rok od tri mjeseca prekratak da bi se mogao izvući valjani zaključak. Stoga smatram da bi zakonsko određenje od šest mjeseci bilo dovoljno dugo da se može izvući valjani i kvalitetni zaključak o ponašanju djeteta i roditelja.

Isto tako obiteljskim zakonom propisano je da se mjera izriče do godine dana te da se može produžiti na najviše još jednu godinu (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 161). Smatram u ovom slučaju da je rok od najviše dvije godine dovoljno vrijeme za pozitivne pomake na strani roditelja u smislu jačanja roditeljskih kapaciteta i odgojnih postupaka te adekvatne komunikacije s maloljetnim djetetom s ciljem da se nakon dvije godine dijete vrati u primarnu obitelj.

3.4. Povjeravanje djeteta s problemima u ponašanju radi pomoći u odgoju

Ukoliko se utvrdi da dijete svojim ponašanjem ozbiljno ugrožava vlastita prava i interese te prava i interese članova obitelji ili nekih drugih osoba, sud će u izvanparničnom postupku donijeti rješenje kojim će dijete s problemima u ponašanju povjeriti radi pomoći u odgoju udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 164.). Također, sud rješenje o povjeravanju djeteta s problemima u ponašanju radi pomoći u odgoju donosi i u slučajevima kada roditelji djetetov odgoj zanemaruju ili nisu u mogućnosti dijete valjano odgajati te ukoliko blažom mjerom nije moguće postići promjenu ponašanja djeteta i roditelja (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 164.).

Sud u izvanparničnom postupku donosi odluku o povjeravanju djeteta s problemima u ponašanju ustanovi socijalne skrbi ili udomiteljskoj obitelji i to na prijedlog djeteta, roditelja, državnog odvjetnika za mladež i HZSR (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 165.). Ukoliko je predlagatelj HRZS, obavezan je dostaviti stručnu procjenu djeteta i obitelji te prijedlog djetetovog smještaja (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 165.). U situacijama kada su predlagatelji dijete, roditelj ili državni odvjetnik za mladež, HZSR

prijedlog o djetetov smještaju podnosi u roku od osam dana od dana kada je sud to od njega zatražio (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 165.).

Sud rješenjem kojim odlučuje o povjeravanju djeteta s problemima u ponašanju udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi može izreći i neke druge mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 166.). Također, sud u rješenju odlučuje o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom, njihovom nadzoru ili njihovoj zabrani ukoliko za tim postoji potreba i ako to predlaže HZSR, dijete ili roditelj (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 166.). Nadalje, sud rješenjem može dijete uputiti vikendom u ustanovi socijalne skrbi ili udomiteljsku obitelj te u poludnevni ili cjelodnevni boravak (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 166.). Što se tiče daljnjih ovlasti suda, sud ima ovlast da u postupku koji prethodi donošenju rješenja o mjeri da naloži da se dijete ukoliko je to potrebno zbog donošenja rješenja da se uključi u multidisciplinarni dijagnostički postupak (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 166.). Također rješenje o mjeri može sadržavati napatuk djetetu da potraži adekvatno liječenje te da se uključi u programe psihosocijalne, obrazovne i zdravstvene naravi (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 166.). Osim o tome kome će se dijete povjeriti, sud rješenjem odlučuje i o djetetovom uzdržavanju od strane roditelja ukoliko HZSR ili posebni skrbnik zahtijeva u djetetovo ime (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 166.).

Što se tiče trajanja mjere povjeravanja djeteta s problemima u ponašanju, ona se određuje u trajanju od godine dana (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 177.). U opravdanim slučajevima sud može u izvanparničnom postupku na prijedlog HZSR, državnog odvjetnika za mladež, djeteta ili roditelja trajanje mjere produžiti (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 167.). Što se tiče obaveza HZSR, on ima obavezu da sudu podnese završno izvješće o djetetu najkasnije trideset dana prije isteka zakonskog roka (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 167.). Vezano uz prestanak i ukidanje mjere, sud na prijedlog HZSR, djeteta, roditelja i državnog odvjetnika za mladež u izvanparničnom postupku može mjeru ukinuti prije isteka vremena koji je zakonom propisan ukoliko je sukladno izvješću o roditeljima i djetetu okolnosti zbog kojih je mjera izrečena prestanu postojati (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 167.).

Za vrijeme trajanja mjere roditelji zadržavaju prava i dužnosti vezane uz ostvarivanje skrbi o djetetu, izuzev prava na stanovanje s djetetom te posljedično time prava na svakodnevnu skrb (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 168.). Također dok mjera traje roditeljima pripada pravo i imaju dužnost da ostvaruju osobne odnose s djetetom i plaćaju uzdržavanje za

dijete (Obz). Dok je mjera koju je sud izrekao na snazi, dijete je dužno ponašati se sukladno odluci suda i uputama osoba kojima je liječenje, briga i odgoj povjerena (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 168.).

Za vrijeme trajanja mjere, djetetu pripada pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s roditeljima, bakom, djedovima, sestrom, bratom, polubratom i polusestrom sukladno sudskoj odluci i uputama osoba kojima je svakodnevna skrb, odgoj i liječenje djeteta povjereno (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 168.).

HZSR obavezan je sukladno Obiteljskom zakonu da trideset dana prije nego što istekne rok na koji je mjera određena izradi izvješće o djetetu te ukoliko je to potrebno izradi izvješće i o roditeljima te obzirom na rezultate izvješća sud predloži da se dijete vrati u obitelj ili da se mjera produži za idućih godinu dana (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 169.). Spomenuto izvješće koje izrađuje HZSR osim sudu dostavlja i roditeljima, djetetovom posebnom skrbniku i državnog odvjetniku ukoliko je on pokrenuo postupak prijedlogom (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 169.).

U nastavku rada slijedi primjer rješenja Općinskog suda u Karlovcu donesenog u izvanparničnom postupku kojim se dijete s PUP-om radi pomoći u odgoju povjerava ustanovi socijalne skrbi te kritički osvrt na rješenje i normativno uređenje mjere

Područni ured, tada CZSS X podnio je prijedlog sudu da se maloljetni NN1 kod kojeg se razvio složeni i kompleksni problem u ponašanju uslijed svjedočenju nasilja u obitelji između djeda i oca i narušenih odnosa sa majkom NN2 povjeri ustanovi socijalne skrbi na period do godine dana.

Osim sukoba između djeda i oca, maloljetni NN1 svjedoči i sukobima oca i majke.

Uz prijedlog predlagatelj je predložio i stručnu procjenu obitelji i djeteta. Iz procjene je vidljivo da roditelji ne mare za djetetov odgoj i djetetove potrebe te da ne posjeduju osnovne roditeljske vještine za odgoj djeteta i da dijete nisu u mogućnosti ni valjano odgajati. Što se tiče procjene djeteta, maloljetni NN1 uslijed poremećaja u ponašanju ugrožava svoja prava i interese te da promjenu ponašanja nije moguće postići blažom mjerom.

Isto tako CZSS X predlaže da se osobni odnosi maloljetnog NN1 sa roditeljima NN2 I NN3 odvijaju prema pravilima ustanove i u dogovoru s ustanovom socijalne skrbi u kojoj je maloljetni NN1 smješten.

Općinski sud u Karlovcu riješio je da se maloljetni NN1 kao dijete s problemima u ponašanju povjeri ustanovu socijalne skrbi, Domu za odgoj djece i mladeži X na cjelodnevni boravak.

Osobni odnosi maloljetnog NN1 sa majkom NN2 i ocem NN3 odvijati će se prema pravilima ustanove, a u dogovoru djetetovih roditelja i ustanove.

Obzirom da dijete često svjedoči nasilju između njegovog djeda i oca, da je njegov odnos s majkom narušen i da je odgojno zapušten uslijed čega se i razvio problem u ponašanju (u daljnjem nastavku teksta PUP) smatram opravdanim i prijedlog Zavoda i odluku suda da dijete povjeri ustanovi socijalne skrbi.

Za odrastanje i socijalizaciju djeteta potrebna je stabilna okolina koja djetetu jamči mir, sigurnost i donekle predvidljivost. Isto tako roditelji djeteta ne posjeduju ni najosnovnije roditeljske vještine koje su potrebne za odgoj djeteta, a kamoli djeteta kod kojeg se razvio PUP i koje zbog toga ugrožava svoja prava i interese. Stoga je potrebno zaštititi dobrobit djeteta i njegov odgoj prepustiti stručnim osobama koje posjeduju određena znanja i vještine.

Nadalje, umjesto da se fokusiraju na odgoj i dobrobit maloljetnog NN1 roditelji su preokupirani međusobnim svađama i smicalicama te je dijete zanemareno i zapušteno. Sukladno tome roditelji trenutno nisu u mogućnosti valjano odgajati dijete, osobito ono koje ugrožava svoja prava i interese.

Što se tiče samog zakonskog uređenja mjere, smatram da je trajanje mjere potrebno produljiti. Naime, nije za očekivati da razdoblje od godine dana dana dovoljno dugo razdoblje za resocijalizaciju djeteta kod kojeg se razvio PUP i koje ugrožava svoje ili tuđa prava i interese. Nadalje, nije obiteljskim zakonom uređeno za koliko se mjera može produljiti, stoga je i to potrebno odrediti.

3.5. Lišenje prava na roditeljsku skrb

Sud ima ovlast da u izvanparničnom postupku liši roditelja prava na roditeljsku skrb ukoliko se utvrdi da roditelj prava, dužnosti i odgovornosti koja mu kao roditelju pripadaju grubo krši ili zloupotrebljava (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 170.).

Osim prethodno navedenih slučajeva, u izvanparničnom postupku sud može lišiti roditelja roditeljske skrbi ukoliko je dijete napustio, ako je dijete izvrgnuto nasilju među odraslim

članovima obitelji, ukoliko je iz izvješća HZSR vidljivo da upute, odluke i mjere koje je HZSR ili sud prije donio ne poštuju, ako iz procjene HZSR i izvješća suda proistječe da bi djetetov povratak u obitelj nakon što je provedena mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta značio ozbiljnu prijetnju i opasnost za djetetov život i njegov razvoj i zdravlje, i na kraju ukoliko su roditeljeve mentalne sposobnosti u tolikom opsegu ograničene da zbog toga nije u mogućnosti da ostvaruje niti jedan sadržaj roditeljske skrbi čime je dobrobit djeteta ugrožena (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 171.).

Što se tiče donošenja rješenja o lišavanju prava na roditeljsku skrb, njega u izvanparničnom postupku donosi sud na prijedlog HZSR, djeteta, roditelja ili državnog odvjetnika za mladež (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 172.). Nadalje, HZSR uz prijedlog obavezan dostaviti i procjenu i izvješća na kojima se njihov zahtjev temelji (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 172.). Ukoliko su predlagatelji druge osobe koje su ovlaštene podnijeti prijedlog, HZSR obavezan je sudu podnijeti izvješće i procjenu u roku od osam dana od dana kada je sud to od njega zatražio (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 172.).

Također sud ima ovlast da u postupku koji se tiče lišavanja prava na roditeljsku skrb uzimajući u obzir okolnosti po službenoj dužnosti mirovanje roditeljske skrbi odrediti kao privremenu mjeru (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 173.).

U iznimnim okolnostima u kojima se ukaže potreba te ukoliko to predlaže roditelj koji se lišava prava na roditeljsku skrb ili dijete, sud rješenjem o mjeri odlučuje i o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 174.). Osim o ostvarivanju osobnih odnosa, sud rješenjem o mjeri odlučuje i o uzdržavanju djeteta od strane roditelja ukoliko to posebni skrbnik djeteta ili HZSR to zahtijeva u djetetovo ime (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 174.).

Roditelj prema kojem je izrečena mjera lišenja roditeljske skrbi gubi sva prava iz roditeljske skrbi (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 175.). U iznimnim okolnostima sud može dozvoliti roditelju koji je lišen prava na roditeljsku skrb da ostvaruje osobne odnose s djetetom (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 175.). Obiteljski zakon roditelja koji je lišen prava na roditeljsku skrb obvezuje da plaća uzdržavanje za dijete (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 175.). Dužnost djetetovog uzdržavanja i pravo na ostvarivanje osobnih odnosa roditelja s djetetom prestaju postojati posvojenjem djeteta (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 175.).

Roditelju pravo na roditeljsku skrb može biti vraćeno rješenjem koje donosi sud u izvanparničnom postupku ukoliko razlozi zbog kojih mu je roditeljska skrb oduzeta prestanu postojati, izuzev ukoliko je prije toga došlo do posvojenja djeteta (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 176.). Podnositelji prijedloga za vraćanje roditeljske skrbi mogu biti HZSR, dijete ili roditelj (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 176.).

Sud pravomoćnu odluku o lišavanju prava na roditeljsku skrb šalje matičaru koji je nadležan kako bi mogao podatak unijeti u maticu rođenih djeteta i roditelja te šalje ministarstvu koje je nadležno za poslove pravosuđa zbog vođenja očevidnika o roditeljima koji su lišeni prava na roditeljsku skrb (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 177.). Ukoliko dijete ima pravo na nekretninama odluka će se dostaviti radi zabilježbe zemljišnoknjižnom odjelu suda (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 177.).

Nakon što dijete postane punoljetno podaci koji se odnose na lišenje prava na roditeljsku skrb ne pokazuju se u ispravama iz matice rođenih djeteta (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 177.). Ministar koji je nadležan za poslove pravosuđa pravilnikom propisuje način na koji se vodi očevidnik o osobama koje su lišene prava na roditeljsku skrb (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 177.).

U nastavku rada slijedi primjer rješenja Općinskog suda u Karlovcu donesenog u izvanparničnom postupku kojim se roditelja djeteta lišava prava na roditeljsku skrb, te kritički osvrt na rješenje i normativno uređenje mjere

HZSR, Područni ured X podnosi prijedlog Općinskom sudu u Karlovcu radi lišenja prava na roditeljsku skrb oca NN1 i majke NN3 u odnosu na dijete NN1.

U svom prijedlogu sudu HZSR, Područni ured X za socijalni rad ističe kako je roditeljima ranije rješenjem Općinskog suda u Karlovcu oduzeto pravo na stanovanje s maloljetnom NN1 na period do godine dana te da je dijete smješteno u udomiteljsku obitelj NN4.

Napravljena je i sveobuhvatna obiteljska procjena iz koje je zaključeno da roditelji maloljetne NN1 i dalje ne posjeduju odgovarajuće vještine, znanja i kapacitete za preuzimanje skrbi o maloljetnoj NN1. Majci djeteta narušeno je psihičko zdravlje što je onemogućava da prikladno skrbi o djevojčici, a također je i prisutna povijest zlostavljanja i zanemarivanja djece. Nadalje,

majka je promiskuitetnog ponašanja, nije zaposlena, ne razumije djetetove razvojne i emocionalne potrebe, ne prihvaća odgovornost za roditeljstvo i nisu prisutni redoviti kontakti majke s djetetom. Kod majke djeteta prednosti nisu utvrđene. Što se tiče oca djeteta, otac djeteta zaokupljen je svojim zdravstvenim problemima te ima povijest impulzivnog i agresivnog ponašanja prema drugim ljudima kao i nasilja u obitelji. Nadalje, kao i majka djeteta ne razumije djetetove razvojne i emocionalne potrebe te nije u cijelosti iskoristio pravo na kontakte s maloljetnom NN1 otkada je smještena u udomiteljsku obitelj NN4.

Stoga stručni tim smatra da je u najboljem interesu maloljetnog djeteta NN1 da do pravomoćnog okončanja postupka lišenja prava na roditeljsku skrb maloljetno dijete NN1 ostane u udomiteljskoj obitelji, a obzirom da roditelji NN2 I NN3 nisu za vrijeme dok im je oduzeto pravo na stanovanje s NN1 stvorili uvjete za povratak djeteta u obitelj te da nisu stekli uvid u nedostatke u roditeljskoj skrbi. Isto tako nisu pokazali nikakvu zainteresiranost za promjenu stanja u obitelji u ono stanje koje bi djetetu omogućilo pravilan rast i razvoj primjeren dobi i individualnim potrebama.

Uzimajući u obzir navedeno predlagatelj smatra da je roditelje maloljetne NN1 potrebno lišiti prava na roditeljsku skrb.

Općinski sud u Karlovcu utvrđuje da je prijedlog osnovan, stoga je u izvanparničnom postupku riješio je da se roditelji NN2 i NN3 lišavaju prava na roditeljsku skrb za maloljetnu NN1.

Ukoliko bi naknadno prestali razlozi zbog kojih je sud roditelje lišio prava na roditeljsku skrb, osim ako dijete prije toga bude posvojeno, roditelji, dijete ili HZSR mogu sukladno članku 176 Obiteljskog zakona podnijeti zahtjev za vraćanje roditeljske skrbi.

Smatram da je prijedlog za lišavanje prava na roditeljsku skrb na strani majke opravdan budući da nije pokazala interes za promjenu okolnosti unutar obitelji da joj je narušeno psihičko zdravlje što je onemogućava da prikladno skrbi o djevojčici, da je prisutna povijest zlostavljanja i zanemarivanja djece, da je promiskuitetnog ponašanja, nije zaposlena, ne razumije djetetove razvojne i emocionalne potrebe, ne prihvaća odgovornost za roditeljstvo i nisu prisutni redoviti kontakti majke s djetetom te je zaključno utvrđeno je da kod iste nisu utvrđene prednosti radi povratka djeteta u primarnu obitelj.

Nadalje, nedostaju informacije jesu li roditelji u periodu smještaja djeteta u udomiteljsku obitelj imali oblik stručne podrške i pomoći od strane Područnog ureda, primjerice je li ocu djeteta

omogućena usluga psihosocijalne podrške ili usluga psihosocijalnog savjetovanja. Također nije poznato da li je sud odredio roditeljima uključivanje u bilo koji oblik savjetodavnog rada. Smatram da bi bilo svrhovito uključivanje oca u jednu od navedenih usluga zbog pružanja podrška i stručnog vodstva u jačanju roditeljskih kapaciteta i u učenju adekvatnih odgojnih postupaka a sve s ciljem održavanja kontinuiranih susreta s djetetom i mogućeg povratka djeteta ocu.

Što se tiče zakonskog uređenja mjere lišenja prava na roditeljsku skrb, pohvalila bih zakonom određene pretpostavke za izricanje mjere. Smatram da su razlozi, odnosno pretpostavke za izricanje mjere lišenja prava na roditeljsku skrb itekako opravdani razlozi da bi se roditelja lišilo prava na roditeljsku skrb. Ne može se očekivati da osoba koja je dijete napustila, ne trudi se napraviti napor da bi se okolnosti promijenile kako bi se dijete vratilo u primarnu obitelj, ili ne posjeduje mentalne sposobnosti da bi bila u mogućnosti skrbiti se o djetetu, ima sposobnosti i kapacitete valjano odgajati i skrbiti se o djetetu, stoga smatram da je u tim slučajevima roditelja posve opravdano lišiti prava na roditeljsku skrb.

Nadalje, što se tiče mogućnosti vraćanja prava na roditeljsku skrb smatram opravdanim što sukladno obiteljskom zakonu, vrati roditelju ili roditeljima koji su lišeni prava na roditeljsku skrb vrati oduzeto im pravo, međutim isto tako smatram da treba biti vrlo promišljen i oprezan oko vraćanja roditeljske skrbi jer postoji mogućnost od zloupotrebe istog od strane roditelja i dovođenja u zabludu Zavoda za socijalni rad.

4. Mjera lišenja prava na roditeljsku skrb i ustavnosudska praksa

U ovom poglavlju naglasak se stavlja na mjeru lišenja prava na roditeljsku skrb kao jednu od najtežih represivnih mjera koje se izriče prema roditeljima kako bi se djetetova prava i dobrobit zaštitila (Hrabar, 2023).

Nadalje, biti će prikazana dva slučaja u kojima je roditeljima određena mjera lišenja prava na roditeljsku skrb, u jednom predmetu Ustavni sud donio je odluku da prava djeteta i/ili roditelja izricanjem mjere lišenja prava na roditeljsku skrb nisu povrijeđena, a u drugom predmetu Ustavni sud donio je odluku da su prava djeteta i/ili roditelja izricanjem mjere lišenja prava na roditeljsku skrb povrijeđena.

Sukladno navedenome, u nastavku rada slijedi prikaz predmeta u kojem je Ustavni sud RH donio odluku da nije prisutna povreda prava djeteta i/ili roditelja

U ovom slučaju podnositeljica Ustavnom tužbom osporava rješenje koje je donio prvostupanjski sud kojim je se lišava prava na roditeljsku skrb i kojim joj je određena obaveza uzdržavanja djece te također osporava rješenje drugostupanjskog suda koji je njezinu žalbu odbio i potvrdio rješenje prvostupanjskog suda (Hrabar, 2023).

Kako bi se zaštitila prava i dobrobit maloljetne djece, podnositeljici je prije izricanja mjere lišenja prava na roditeljsku skrb dva puta izricana mjera oduzimanja prava na stanovanje s djecom i povjeravanje djece udomiteljskoj obitelji i mjera privremenog povjeravanja djece udomiteljskoj obitelji (Hrabar, 2023).

Što se tiče rezultata koje su izrečene mjere polučile, iz izvješća stručnog tima vidljivo je da podnositeljica Ustavne tužbe nije uložila napor da promijeni okolnosti koje su dovele do izricanja ranije navedenih mjera, da je svoje roditeljske dužnosti i odgovornosti teško i grubo zanemarivala, da ne uviđa ne primjerenost svojih postupaka i njihovu štetnost po djecu, da ne poštuje upute i odluke stručnog tima i drugih tijela koja su nadležna a kojima se dobrobit i prava djece nastoje zaštititi te da ne pokazuje volju za suradnju s tijelima socijalne skrbi (Hrabar, 2023).

Na temelju prikazanih činjenica redovni sudovi donijeli su odluku da bi obzirom na sve činjenice povratak djece u primarnu obitelj predstavljao opasnost za njihov život i zdravlje, tim više što su roditelji maloljetne djece osuđeni za kazneno djelo koje je počinjeno na štetnu maloljetne djece (Hrabar, 2023).

Što se tiče ocjene Ustavnog suda RH, Ustavni sud ocijenio je da su uzevši u obzir sve relevantne okolnosti i činjenice, i prvostupanjski i drugostupanjski sud postupili zakonito i ispravno određivši mjeru lišavanja prava na roditeljsku skrb te da je izricanje navedene mjere razmjerno cilju koji se želi postići, a to je zaštita prava i dobrobiti djece (Hrabar, 2023). Isto tako Ustavni sud ocijenio je da su se redovni sudovi pridržavali svih relevantnih pravnih normi i da su prilikom donošenja odluke u fokusu imali najbolji interes djeteta (Hrabar, 2023). Sukladno navedenom, Ustavni sud ocjenjuje da povreda nije prisutna i da su redovni sudovi postupali zakonito i legitimno (Hrabar, 2023).

Što se tiče postupanja redovnih sudova i ocjene Ustavnog suda RH, također smatram da su sudovi postupali sukladno relevantnim pravnim normama i zakonito, da nema povrede i da nisu prisutne nepravilnosti u postupanju redovnih sudova.

Obiteljskim zakonom člankom 171. propisane su pravne pretpostavke za izricanje jedne od najtežih mjera obiteljsko pravne zaštite, a to je lišenje prava na roditeljsku skrb (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 171). Iz ovog slučaja evidentno je da podnositeljica tijekom trajanja mjera koju su joj prethodno bile izrečene nije pokazala interes niti uložila napor da se okolnosti koje su dovele do izricanja blažih mjera promijene, nije poštivala niti upute niti odluke nadležnih tijela, nije bila spremna na suradnju sa nadležnim tijelima, te su roditelji djece osuđeni za počinjenje kaznenog djela na štetu maloljetne djece iz čega se izvodi zaključak da je život djece u prisutnosti roditelja ugrožen (Hrabar, 2023). Uzevši sve navedeno u obzir smatram i očigledno je da su ispunjene pravne pretpostavke za lišenje prava na roditeljsku skrb iz članka 171. stavka 3. i 4. Obiteljskog zakona RH.

Također smatram da je mjera koja je izrečena razmjerna cilju koji se želi postići te da obzirom na prijašnja neprihvatljiva i štetna ponašanja majke nije moguće zaštititi prava i dobrobit djece, pa čak i njihov život izricanjem blaže mjere.

Kao što je prikazan slučaj u kojem je Ustavni sud donio odluku da povreda nije prisutna, tako će u nastavku rada biti prikazan slučaj u kojem je Ustavni sud RH donio odluku da je povreda prava prisutna.

U ovom slučaju podnositeljica Ustavnom tužbom osporava rješenje koje je donio prvostupanjski sud kojim su ona i njezin suprug lišeni prava na roditeljsku skrb u odnosu na njihovu maloljetnu djecu te također osporava rješenje drugostupanjskog suda koji je njezinu žalbu odbio i potvrdio rješenje prvostupanjskog suda (Hrabar, 2023).

Kako bi se zaštitila prava i dobrobit maloljetne djece, podnositeljici i njezinom suprugu je prije izricanja mjere lišenje prava na roditeljsku skrb dva puta izricana mjera oduzimanja prava na stanovanje s djecom te su djeca povjerena na skrb baki i djedu (Hrabar, 2023).

Prijedlog za lišenje roditelja prava na roditeljsku skrb sudu je podnio Centar za socijalnu skrb (u daljnjem nastavku teksta Zavod za socijalni rad). Uz prijedlog za lišenje prava roditelja na roditeljsku skrb sudu su i dostavljene socijalne anamneze roditelja u kojima je majka opisana kao emocionalno nestabilna osoba a otac kao izrazito teška osoba (Hrabar, 2023) te je uz anamneze dostavljena i diskrecijska procjena stručnog tima da bi povratak djece u njihovu primarnu obitelj ugrozio njihova prava, dobrobit i život (Hrabar, 2023).

Prvostupanjski sud procijenio je da je prijedlog stručnog tima opravdan te je rješenjem lišio roditelja prava na roditeljsku skrb (Hrabar, 2023). Svoju odluku argumentira činjenicom da je majka emocionalno nestabilna i da je ne redovita u odlascima psihijatru, da je otac osoba koja nije sposobna kritički sagledati svoje postupke, te da roditelji nisu financijski u mogućnosti uzdržavati svoju djecu (Hrabar, 2023).

Drugostupanjski sud odbio je žalbu podnositeljice te je kao razloge naveo nove argumente na kojima temelji svoju odluku, kao što su narušeni odnosi između partnera, prekid braka i drugo (Hrabar, 2023). Također spominje kako je otac sklon manipulaciji a kod majke stavlja u fokus financijske probleme (Hrabar, 2023). Kao najvažniji argument na kojem temelji svoju odluku drugostupanjski sud naveo je pravnu činjenicu da se mjera oduzimanja prava na stanovanje s djetetom može izreći najviše dva puta te da je sukladno tome logično izreći mjeru lišenja prava na roditeljsku skrb obzirom da bi povratkom djece u obitelj bio ugrožen njihov razvoj (Hrabar, 2023).

Ustavni sud ocijenio je da u ovom slučaju nisu prisutne dvije najteže pravne pretpostavke nužne da bi se roditelja lišilo prava na roditeljsku skrb, a to su počinjenje kaznenog djela na štetu maloljetnog djeteta ili grubo kršenje roditeljskih dužnosti, odgovornosti i prava (Hrabar, 2023).

Osobno smatram da je izricanje mjere lišenja prava na roditeljsku skrb izricano na prečac i isto bih se kao i Ustavni sud RH držala gledišta da nisu prisutne dvije najteže pretpostavke nužne da bi se roditelja lišilo prava na roditeljsku skrb.

Jasno mi je i svjesna sam da se mjera oduzimanja prava na stanovanje s djetetom može izreći najviše dva puta te da ukoliko se okolnosti i situacija ne popravi da je sljedeći korak sukladno zakonu pokretanje postupka radi lišenja prava na roditeljsku skrb (Hrabar, 2021), ali isto tako smatram da se prije nego što se pokrene postupak lišenja prava na roditeljsku skrb moraju iscrpiti sve mogućnosti i opcije koje stručnjacima stoje na raspolaganju sukladno Obiteljskom zakonu RH.

Sukladno tome, sud osim rješenjem kojim roditeljima oduzima pravo na stanovanje s djetetom može i roditeljima dati uputu da se uključe o odgovarajuće programe kako bi nakon njihovog završetka mogli usvojiti roditeljske kapacitete i valjano odgajati dijete (ObZ,NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123). Sukladno navedenome, u ovom slučaju nedostaje informacija da li je u rješenju kojim se roditeljima oduzimalo pravo na stanovanje s djetetom bio dan i naputak da se uključe u liječenje ili u programe obrazovne, zdravstvene ili

psihosocijalnog karaktera. Ukoliko rješenje nije sadržavalo navedenu uputu, smatram da je uz nepravilnosti koje su prisutne i koje ću navesti kasnije, prisutan i navedeni propust.

Kao što je i Ustavni sud RH donio zaključak, u ovom slučaju nije prisutno počinjenje kaznenog djela na štetu maloljetne djece te nije prisutno grubo zanemarivanje roditeljskih odgovornosti, dužnosti i prava (Hrabar, 2023). Smatram da u ovom slučaju obzirom da navedeno nije prisutno, da odnosi roditelja i djece nisu narušeni u značajnoj mjeri kao što su narušeni u slučajevima gdje roditelj boluje od teške duševne bolesti, narušenog zdravstvenog stanja roditeljima i u slučajevima počinjenja kaznenog djela na štetu maloljetnog djeteta od strane roditelja te da u ovom slučaju izricanje mjere lišenje prava na roditeljsku skrb predstavlja pretjeranu intervenciju države u obiteljski život. Sukladno tome, smatram da se teškoće u roditeljstvu koje su u ovom slučaju prisutne na strani roditelja mogu otkloniti upućivanjem roditelja u odgovarajući program na kojem bi usvojili prikladne roditeljske vještine i kompetencije koje su potrebne za adekvatno podizanje i odgoj djece. Ukoliko navedeno nije učinjeno, bilo je potrebno to učiniti dok je na snazi bila mjera oduzimanja prava na stanovanje s djetetom. Ovako smatram da je mjera sama sebi bila svrha te da prije pokretanja postupka nisu sve mogućnosti koje stoje na raspolaganju iscrpljene.

Nadalje, isto tako smatram da sud kao argument protiv majke ne bi smio koristiti financijske poteškoće majke maloljetne djece. Europski sud za ljudska prava smatra da se djeca ne bi smjela izdvajati iz obitelji zbog siromaštva te da bi se u slučajevima siromaštva obiteljima trebalo ponajprije pružiti financijsku pomoć (Radina, 2017). Sukladno navedenom, ponajprije je potrebno podноситeljicu savjetovati gdje i kome je potrebno obratiti se za novčanu pomoć umjesto da se navedeno koristi kao argument protiv nje.

5. Zaključak

Kao što je rečeno i u uvodu, tema ovog diplomskog rada su represivne mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta. Nakon uvodnog dijela, na početku je dan pregled povijesnog razvoja represivnih mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta. Zatim je prikazano kako su represivne mjere uređene Obiteljskim zakonom RH te su prikazani primjeri sudskih rješenja kojim se izriču represivne mjere. U poglavlju u kojem je prikazano uređenje mjera Obiteljskim zakonom i primjer sudskog rješenja, također se nalazi i kritički osvrt na rješenja kojim se izriče represivna mjera te komentar Obiteljskog zakona RH. Na kraju su prikazani predmeti u kojima je Ustavni sud RH donosao ocjenu jesu li redovni sudovi izricanjem represivne mjere povrijedili pravo

djeteta i/ili roditelja- U spomenutom poglavlju osim ocjene u Ustavnog suda nalazi se i kritički osvrt i komentar na odluku i postupanje redovnih sudova u pojedinom predmetu.

Nadalje, tijekom pisanja ovog diplomskog rada došla sam do zaključaka koje ću sumarno prikazati u narednim rečenicama.

Jedan od zaključaka koji mi se tijekom pisanja ovog diplomskog rada nametnuo je važnost stručnog tima da prilikom podnošenja prijedloga sudu za izricanje određene represivne mjere i sud prilikom izricanje iste imaju u fokusu najbolji interes djeteta i zaštitu njegovog života, razvoja, prava i dobrobiti (Hrabar, 2019). Nadalje, u isto vrijeme potrebno znati koga se štiti, da li dijete, zajednicu ili obitelj te imati na umu da represivne mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta trebaju biti usmjerene prema zaštiti važnijeg dobra (Hrabar, 2023). Isto tako prilikom izricanja represivne mjere važno je voditi računa o načelu razmjernosti, to jest da izrečena mjera odgovara cilju koji se želi postići (Hrabar, 2021).

Također važno je imati na umu da su represivne mjere privremene (Hrabar, 2023). Drugim riječima nakon izricanja represivne mjere važno je da stručne službe i nadležna tijela roditeljima, odnosno obitelji pružaju pomoć kako bi obitelj profunkcionirala, s ciljem povratka djeteta u primarnu obitelj nakon isteka represivne mjere koja je trenutno na snazi (Hrabar, 2023).

Nadalje, potrebno je odrediti zakonom dulje trajanje pojedinih represivnih mjera, dok je kod nekih potrebno zakonski urediti da se mogu izreći primjerice najviše tri puta prije izricanja represivnije mjere a ne dva. Ponekad je rok trajanja pojedine mjere prekratak i cilj se, ukoliko je kompleksniji ne može postići u roku u kojem je zakonom propisano da mjera može najdulje trajati. Primjerice potrebno je zakonom produljiti vrijeme trajanja mjere privremenog povjeravanja djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi. Uzmimo u obzir da je prije izricanja mjere dijete bilo žurno izdvojeno iz obitelji jer je postojala neposredna opasnost za njegov život i zdravlje, smatram da se okolnosti koje ugrožavaju dijete kao i ponašanje roditelja ne može za ukupno 60 dana niti otkloniti niti korigirati. Za stvaranje uvjeta koji su neophodni kako bi dijete odrastalo u zdravoj i sigurnoj okolini i izraslo u stabilnu i odgovornu odraslu osobu potrebno je dulje vrijeme. Isto tako osobe koje za vrijeme trajanja mjere pružaju pomoć i podršku obitelji kako bi profunkcionirala zatrpane su ostalim slučajevima kao i administrativnim poslovima i pa se sukladno tome slučaju kao ni obitelji ne mogu kvalitetno posvetiti u 60 dana koliko mjera najduže može trajati. Isto tako mjera povjeravanja djeteta s problemima u ponašanju radi pomoći u odgoju udomiteljskoj obitelji ili

ustanovi socijalne skrbi izriče se u trajanju od jedne godine (ObZ, NN, 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123., čl 150) te je potrebno duljinu trajanje mjere produljiti. Objektivno gledajući, iluzorno je za očekivati da se resocijalizacija djeteta kod kojeg se razvio PUP i koje ugrožava svoja ili tuđa prava i interese može provesti u tako kratkom vremenskom razdoblju, pogotovo uzimajući u obzir da se PUP kod djeteta nije razvio preko noći i da su uzroci nastanka samog poremećaja u ponašanju u većini slučajeva zanemarivanje djetetovog odgoja od strane roditelja i/ili nemogućnost i manjak kapaciteta i volje roditelja da adekvatno i odgovorno odgoje svoje dijete. Zbog toga je djetetu s PUP-om potrebna kvalitetna i adekvatna resocijalizacija provedena od strane stručne osobe za koju je najčešće potrebno nekoliko godina kako bi izraslo u stabilnu i društveno odgovornu odraslu osobu. Zbog navedenog razloga potrebno je zakonom produljiti trajanje mjere kako bi se cilj, odnosno kvalitetna i adekvatna resocijalizacija djeteta kvalitetno provela. Isto tako ponekad je evidentno je određena mjera i dalje odgovara cilju i svrsi koji se želi postići, ali zbog njezinog ograničenog broja izricanja nakon njezinog protoka izriče se represivnija mjera kojom država pretjerano intervenira u obiteljski život. Konkretno, u gore prikazanom slučaju nakon protoka zakonskog roka trajanje mjere oduzimanja prava na stanovanje s djetetom, izreknuta je mjera lišenja prava na roditeljsku skrb (Hrabar, 2023). Kao jedan od razloga izricanja represivnije mjere navodi se ograničen broj puta izricanja mjere oduzimanja prava na stanovanje s djetetom (Hrabar, 2023). Iz slučaja je vidljivo da je mjera oduzimanja prava na stanovanje s djetetom primjerena, ali obzirom da je mjera izrečena dva puta koliko se najviše može izreći, logičnim slijedom obzirom da nije došlo do potpune promjene životnih okolnosti, izreknuta je mjera lišenja prava na roditeljsku skrb koja obzirom da nisu ispunjenje pravne pretpostavke za izricanje iste predstavlja pretjeranu intervenciju države u obiteljski život (Hrabar, 2023). Iz navedenog razloga potrebno je zakonski produljiti broj puta koliko se mjera oduzimanja prava na stanovanje s djetetom može izricati kako ne bi ukoliko je mjera primjerena došlo do pretjerane intervencije države i institucija u obiteljski život, kršenja načela razmjernosti i povrede prava djeteta i roditelja.

6. Literatura

1. Alinčić M., Bakarić-Abrahamović A., Hrabar D., Hlača N.,(1994) Obiteljsko pravo, Zagreb, Biotehnika-
2. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br., 18/97,6/99,14/02,13/03,9/05, 1/06,2/10,13/17

3. Hrabar, D. (ur.) (2019). Obiteljsko pravo u sustavu socijalne skrbi. Narodne novine
4. Hrabar, D. (ur.) (2021). Obiteljsko pravo. Narodne novine
5. Hrabar, D. (2021). Prava djece-multidisciplinarni pristup. Pravni fakultet
6. Hrabar, D, Korač Graovac A, Majstorović I, Čulo Margaletič A, Preložnjak B, Šimović I, Bratković M. (2023). Odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske o mjerama za zaštitu prava i dobrobiti djeteta. Pravni fakultet
7. Obiteljski zakon. Narodne novine, br. 103/15,98/19,47/20,49/23,156/123
8. Radina, A. (2017). Izdvajanje djeteta iz obitelji u praksi Europskog suda za ljudska prava. Pregledni znanstveni rad. 95.-101.
9. Zakon o socijalnoj skrbi, pročišćeni tekst. Narodne novine, br. 18/22,46/22,119/22,71/23,156,23